

До питання впорядкування українських назв рослин. Повідомлення 8. Назви плодкових культур

В. М. Меженський

Національний університет біоресурсів і природокористування України, вул. Героїв Оборони, 15, м. Київ, Україна, 03041, e-mail: mezh1956@ukr.net

Мета. Проаналізувати українські назви плодкових культур, сорти яких проходять науково-технічну експертизу. **Результати.** Назви плодкових культур утворюють окрему термінологічну систему на основі однослівних назв плодкових рослин. Назви нових інтродукованих плодкових культур зазвичай запозичують з мови тієї країни, де культура виникла й звідки вона поширилася, або на основі латинської родової назви. **Висновки.** Зареєстровані в Україні сорти плодкових рослин можна розподілити між 48 культурами. Формування назв плодкових культур розпочалося за прадавніх часів і триває донині. Назви культур, як правило, є однослівними; двослівні бувають як виняток, у них прикметник передує іменнику. Назви плодкових культур і назви ботанічних таксонів є специфічними, належать до різних термінологічних систем і виконують різні функції.

Ключові слова: назва, плодова культура, таксон, номенклатура.

Вступ

У сільськогосподарському виробництві для позначення рослин застосовують сортові назви й назви таксонів різного рангу (родового, видового, внутрішньовидового тощо) та назви культур. Номенклатурні кодекси (Міжнародний кодекс номенклатури водоростей, грибів та рослин, Міжнародний кодекс номенклатури культурних рослин) регулюють назви рослин трьох основних рівнів: рід, вид і сорт. Для набуття прав на сорт рослин заявник подає документи, в яких наводить назву ботанічного таксону (виду) латинською та українською мовами згідно з додатком 5 [1].

Назви культур та тривіальні українські назви таксонів не регулюються номенклатурними кодексами, проте потребують упорядкування. Нерідко дехто вважає, що назвою культури є відповідна видова назва, що призводить до намагань «виправити» назву культури, надавши їй «наукоподібності». Так, культурам «смородина», «волоський горіх», «садові суниця», «цукрові буряки», «озима пшениця» тощо, дають псевдовидові назви – відповідно «смородина чорна», «горіх волоський», «суниця садова», «буряк цукровий», «пшениця озима». У цій публікації буде розглянуто назви плодкових культур, сорти яких зареєстровані в Україні, шляхи їх утворення та виправлено українські видові назви.

Мета роботи – проаналізувати практику написання назв плодкових культур у Державному реєстрі сортів рослин, придатних для

поширення в Україні (ДР) та впорядкувати українські назви таксонів плодкових рослин.

Результати досліджень

Плодові культури є однією з груп сільськогосподарських культур, сорти яких занесено до ДР. У ДР на 2016 р. [2] наведено 36 плодкових культур (табл. 1).

Насамперед варто зазначити, що групу найменовано «Плодові та ягідні», начебто ягідні культури не є складовою ширшого поняття – плодові культури. Культури розміщено в усталеному порядку – після зерняткових йдуть кісточкові, потім ягідні й горіхові. Далі у цьому випуску ДР розміщено збірну групу, що складається з кількох зерняткових, кісточкових і ягідних культур, яка передує винограду.

Аналіз таблиці 1 свідчить, що назвою культури є:

- родова назва (14, 29, 33)*;
- біномінальна видова назва, що повністю відповідає латинській (1, 2, 3, 4, 9, 15, 17);
- біномінальна видова назва, що повністю відповідає застарілій латинській (5, 7, 10, 34);
- біномінальна видова назва, що не відповідає латинському видовому епітету (16, 19, 20, 22, 23, 24, 36);
- однослівна видова назва (6, 8, 18, 30);
- назва різновиду (11);
- гібридна формула (25, 26, 27, 28);
- дві різні видові назви (біномінальна видова, що не відповідає латинському видовому епітету) та однослівна видова, яка не стосується цієї латинської назви (30, 31);

Назви плодкових культур у Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні (2016)*

	Назва культури	Латинська назва таксона
		Плодові та ягідні
1	Яблуна домашня**	<i>Malus domestica</i> Borkh. **
2	Груша звичайна**	<i>Pyrus communis</i> L. **
3	Айва довгаста**	<i>Cydonia oblonga</i> Mill. ***
4	Хеномелес японська**	<i>Chaenomeles japonica</i> (Thunb.) Lindl. **
5	Абрикос звичайний**	<i>Prunus armeniaca</i> L. (<i>Armeniaca vulgaris</i> Lam. **)
6	Алича (слива розлога)**	<i>Prunus divaricata</i> Ledeb. **
7	Вишня звичайна**	<i>Prunus cerasus</i> L. *** (<i>Cerasus vulgaris</i> L.) **
8	Черешня**	<i>Prunus avium</i> L. *** (<i>Cerasus avium</i> (L.) Moench) **
9	Слива домашня**	<i>Prunus domestica</i> L. **
10	Персик звичайний**	<i>Persica vulgaris</i> Mill. ** (<i>Prunus persica</i> (L.) Batsch) ***
11	Нектарин**	<i>Prunus persica</i> (L.) Batsch var. <i>nucipersica</i> (Suckow) Sc. **
12	Дерен справжній (кизил)**	<i>Cornus mas</i> L. **
13	Агрус звичайний***	<i>Ribes uva-crispa</i> L. ***
14	Актинідія**	<i>Actinidia</i> Lindl. **
15	Жимолость голуба**	<i>Lonicera caerulea</i> L. **
16	Калина звичайна**	<i>Viburnum opulus</i> L. **
17	Лимонник китайський**	<i>Schisandra chinensis</i> (Turcz.) Baill. **
18	Малина**	<i>Rubus idaeus</i> L. **
19	Обліпиха крушиновидна**	<i>Hippophae rhamnoides</i> L. **
20	Порічки червоні**	<i>Ribes sylvestre</i> (Lam.) Mert. & W.D.J. Koch ***
21	Смородина чорна**	<i>Ribes nigrum</i> L. ** (<i>Ribes dikuscha</i> Fisch. ex Turcz.; <i>Ribes ussuriense</i> Jancz.) ***
22	Суниця садова***	<i>Fragaria ananassa</i> Duch. ***
23	Горіх грецький**	<i>Juglans regia</i> L. **
24	Ліщина велика (фундук)***	<i>Corylus maxima</i> Mill. **
25	Айва довгаста х яблуна домашня**	<i>Cydonia oblonga</i> Mill. x <i>Malus domestica</i> Borkh. **
26	Вишня ланезіана х вишня степова**	<i>Prunus lannesiana</i> x <i>Prunus fruticosa</i> (Pall.) Woron. **
27	Актинідія пурпурова х актинідія гостра**	<i>Actinidia purpurea</i> Rehd. x <i>Actinidia arguta</i> Planch. ***
28	Вишнево-черешневий гібрид**	<i>Prunus avium</i> L. x <i>Prunus cerasus</i> L. (<i>Prunus</i> x <i>gondouinii</i> (Poit. & Turpin) Rehder ***
29	Яблуна (підщепа)**	<i>Malus</i> Mill. **
30	Чорниця	<i>Vaccinium corymbosum</i> L.
31	Лохина високоросла	<i>Vaccinium corymbosum</i> L.
32	Ожина звичайна**	<i>Rubus</i> subgenus <i>Eubatus</i> sect. <i>Moriferi</i> & <i>Ursini</i> ***
33	Айва (підщепа)**	<i>Cydonia</i> Mill. **
34	Фейхоа Селлова**	<i>Feijoa sellowiana</i> Berg. **
35	Ожина	<i>Rubus</i> subgenus <i>Eubatus</i> sect. <i>Moriferi</i> & <i>Ursini</i>
36	Виноград справжній**	<i>Vitis vinifera</i> L. **

* Зі збереженням орфографії документів;

** Збігається або *** не збігається з рекомендаціями [3].

– дві назви, одна біномінальна за формою, але штучно утворена, друга – родова, якими позначено одну із секцій роду (32, 35).

Під час заповнення заявки на сорт потрібно наводити таксон, до якого цей сорт належить. Варто зважати на те, що ботанічна номенклатура з часом зазнає змін. Зокрема, кісточкові культури, які раніше відносили до родів *Prunus* s.str., *Cerasus*, *Armeniaca*, *Persica*, нині об'єднано в одному роді *Prunus* s.l. Старі видові назви переведено в синоніми, тому недоцільно вживати назви вишня звичайна (7), персик звичайний (10), агрус звичайний (10), вишня ланезіана (26), вишня степова (26), фейхоа Селлова (34).

Назви культур пов'язані з народною номенклатурою й виникли до становлення нау-

кової системи найменувань. Немає жодної потреби підганяти їх під сучасні ботанічні назви, тим паче, що ботанічна номенклатура є нестабільною. Сприйняття черешні людьми залишається незмінним, будь-то вишня пташина (*Cerasus avium*) чи слива пташина (*Prunus avium*). Так само фахівці й нефахівці однозначно й легко розпізнають абрикосу, вишню, бросквіну (персик) та сливу.

Додаток 5 [1] містить перелік українських та латинських назв таксонів плодкових рослин, що рекомендуються для використання під час заповнення документів заявки на сорт рослин. Їх розподілено між групами «плодові та ягідні», «виноград», «декоративні та лікарські», «інші». Цей перелік має певні вади, зокрема, у багатьох випадках за-

Плодові культури, сорти яких зареєстровано в Україні

	Назва культури	Рік реєстрації	Українська назва таксона	Латинська назва таксона
1	Айва	1954	Айва довгаста	<i>Cydonia oblonga</i> Mill.
2	Глід	2001	Глід	<i>Crataegus</i> L.
3	Груша	1938*	Груша звичайна	<i>Pyrus communis</i> L.
4	Яблуня	1938	Яблуня низька (синонім Яблуня домашня)	<i>Malus pumila</i> L. (syn. <i>Malus domestica</i> Borkh.)
5	Японська айва	2001	Японська айва, або Хеномел	<i>Chaenomeles</i> Lindl.
6	Підщепи яблуні	1976	Яблуня	<i>Malus</i> L.
7	Підщепи груші	1980	Айва	<i>Cydonia</i> Mill.
8	Яблунеайва	2010	Яблунеайва Руденкова, або Цидол Руденків	× <i>Cydolus rudenkoana</i> Mezhenkyj
9	Абрикоса	1938	Слива вірменська (синонім Абрикоса звичайна)	<i>Prunus armeniaca</i> L. (syn. <i>Armeniaca vulgaris</i> Lam.)
10	Алича**	1954	Слива вишненосна, або Алича	<i>Prunus cerasifera</i> Ehrh. (syn. <i>Prunus divaricata</i> Ledeb.)
11	Бросквина (Персик)	1938	Слива перська (синонім Бросквина звичайна, або Персик звичайний)	<i>Prunus persica</i> (L.) Batsch (syn. <i>Persica vulgaris</i> Mill.)
12	Великплода алича	1969	Слива російська	<i>Prunus</i> × <i>rossica</i> Eremín
13	Вишні-дюки, або Дюки***	1938	Слива Гондуїна (синонім Вишня Гондуїна)	<i>Prunus</i> × <i>gondouinii</i> (Poit. & Turpin) Rehder
14	Вишня****	1938	Слива вишнева (синонім Вишня звичайна)	<i>Prunus cerasus</i> L. (syn. <i>Cerasus vulgaris</i> Mill.)
15	Нектарина*****	1980	Слива перська голобросквинова (синоніми Бросквина звичайна голобросквинова; Персик звичайний нектариновий тощо)	<i>Prunus persica</i> var. <i>nucipersica</i> (Suckow) C.K.Schneider (syn. <i>Persica vulgaris</i> var. <i>nucipersica</i> (Suckow) Buia; <i>Persica vulgaris</i> subsp. <i>nectarina</i> (Aiton) Shoferistov)
16	Слива	1938	Слива домашня, або Слива	<i>Prunus domestica</i> L.
17	Черешня	1938	Слива пташина, або Черешня (синонім Вишня пташина)	<i>Prunus avium</i> (L.) L. (syn. <i>Cerasus avium</i> (L.) Moench)
18	Підщепи «сливової» групи	1990	Гібриди сливи	<i>Prunus</i> L. subg. <i>Prunus</i>
19	Підщепи «вишневої» групи	2006	Гібриди вишні	<i>Prunus</i> L. subg. <i>Cerasus</i> (Mill.) A.Gray
20	Дерен	1999	Дерен чоловічий	<i>Cornus mas</i> L.
21	Зизифа	2008	Зизиф ююба	<i>Ziziphus jujuba</i> Mill.
22	Калина	1999	Калина кленова (синонім Калина звичайна)	<i>Viburnum opulus</i> L.
23	Маслина	1994	Маслина європейська	<i>Olea europaea</i> L.
24	Аґрус	1938	Рід Порічки підрид Аґрус // Порічки виноградо-кучеряві (синонім Аґрус відхилений)	<i>Ribes</i> L. subg. <i>Grossularia</i> (Mill.) Pers. // <i>Ribes uva-crispa</i> L. (syn. <i>Grossularia reclinata</i> (L.) Mill.)
25	Азиміна	2008	Азиміна трилопатева	<i>Asimina triloba</i> (L.) Dunal
26	Актинідія	1992	Актинідія	<i>Actinidia</i> Lindl. sect. <i>Leiocarpae</i> Dunn
27	Гранатник	1994	Гранатник зернястий	<i>Punica granatum</i> L.
28	Жимолость	2000	Жимолость блакитна	<i>Lonicera caerulea</i> L.
29	Ківі	2000	Актинідія китайська	<i>Actinidia chinensis</i> Planch. (syn. <i>Actinidia deliciosa</i> (A.Chev.) C.F.Liang & A.R.Ferguson).
30	Лимон	2003	Цитрус (цитрон) лимон, або Лимон	<i>Citrus</i> × <i>limon</i> (L.) Burm.f.
31	Лимонник	1998	Лимонник китайський	<i>Schisandra chinensis</i> (Turcz.) Baill.
32	Лохина	2008	Рід Лохина секція Синьоплоді лохини	<i>Vaccinium</i> L. subg. <i>Vaccinium</i> sect. <i>Cyanococcus</i> A.Gray
33	Малина	1938	Ожина їдинська, або Малина	<i>Rubus idaeus</i> L.
34	Обліпіха	1988	Щець жостіроподібний	<i>Hippophae rhamnoides</i> L.
35	Ожина	1938	Ожина	<i>Rubus</i> L.
36	Порічки	1938	Порічки	<i>Ribes</i> L. subg. <i>Ribes</i> sect. <i>Ribes</i>
37	Смоківниця	1994	Фікус карійський, або Смоківниця	<i>Ficus carica</i> L.
38	Смородина	1938	Порічки чорні, або Смородина	<i>Ribes nigrum</i> L.
39	Суниці	1938	Суниці ананасові	<i>Fragaria</i> × <i>ananassa</i> (Weston) Duchesne ex Rozier

	Назва культури	Рік реєстрації	Українська назва таксона	Латинська назва таксона
40	Фейхоа	2010	Ака Зелловова	<i>Acca sellowiana</i> (O.Berg) Burret (syn. <i>Feijoa sellowiana</i> O.Berg).
41	Хурма	1994	Хурма какі (синоніми Хурма східна, або японська)	<i>Diospyros kaki</i> Thunb. non L.f.
42	Шипшина	1974	Шипшина травнева	<i>Rosa majalis</i> Herrm.
43	Шовковиця*****	1966	Шовковиця біла, або Шовковиця	<i>Morus alba</i> L.
44	Волоський горіх	1976	Горіх царський (синоніми Волоський горіх, Грецький горіх)	<i>Juglans regia</i> L.
45	Мигдаль	1954	Слива солодка (синонім Мигдаль звичайний)	<i>Prunus dulcis</i> (Mill.) D.A.Webb (syn. <i>Amygdalus communis</i> L.)
46	Фундук	1981	Ліщина авелланська, або Ліщина	<i>Corylus avellana</i> (L.) H.Karst.
47	Виноград	1938	Виноград виноносний, або Виноград	<i>Vitis vinifera</i> L.
48	Підщепи винограду	1978	Виноград	<i>Vitis</i> L. ssp.

* Як вихідну дату районування традиційних культур узято 1938 р. [4], хоч сортименти для окремих регіонів розробляли ще в 1928 р., 1924 р. та в дореволюційний період [5].

** Нині всі сорти, що є в останній редакції ДР, позначені як сорти аличі, є сортами великоплодої аличі.

*** Сорти дюків були в районуванні 1938 р.; як окрему культуру їх виділено в 2010 р., коли було зареєстровано сорт 'Афродіта'.

**** Нині переважна більшість сортів вишні у ДР є вишнями-дюками.

***** Уперше сорт нектарини 'Нектарин Київський' районувано в 1980 р., дотепер він розміщений в одній групі разом із сортами бросквини. Сорти нектарини виокремлено як осібну культуру в 2001 р.

***** Уперше кормовий сорт 'Харківська 3' районувано в 1966 р.; у 2001 р. зареєстровано плодові сорти шовковиці, яких не виокремлено від кормових.

мість назв видів наведено назви родів або назви культур; трапляються неправильні видові назви; перелік синонімів деяких видів є надмірно роздутим і містить назви, які становлять тільки історичний інтерес, натомість важливі синоніми відсутні або в інших видів їх не наведено взагалі; трапляються помилки та росіянізми тощо. У переліку відсутні деякі види, сорти яких зареєстровано в Україні, натомість вибірково занесено види, сорти яких, ймовірно, не потраплять на реєстрацію взагалі.

Аналіз назв плодів рослин, які культивують в Україні, свідчить про нагальну потребу їхнього впорядкування та виправлення різного виду помилок. У таблиці 2 перелічено плодові культури, сорти яких реєстрували в Україні, з наведенням українських і латинських назв та основних синонімів таксонів різного рівня.

Айва. Рід *Cydonia* є монотиповим, тобто складається з одного виду, тому назва Айва однозначно вказує на *C. oblonga* Mill. [6].

Глід. Зареєстровані сорти належать до трьох видів роду *Crataegus* секції *Crataegus* – *C. submollis* var. *arnoldiana*, *C. pensylvanica*, *C. punctata*. Їх можна було назвати Американським глодом, щоб виокремити від інших груп плодів глодів, наприклад, Китайського глоду чи Азароля. Проте різноманітні сорти різних таксономічних груп можна об'єднати разом як Глід, враховуючи, що він є другорядною культурою [6].

Груша. Усі зареєстровані сорти належать до *Pyrus communis*, крім міжвидового гібрида *P. communis* × *pyrifolia* 'Kiffer'. У разі реєстрування сортів *P. pyrifolia* в Україні їх доцільно виокремити як Східну грушу (Китайська груша, Японська груша чи Наші) [6].

Яблуня. Сорти культурної яблуні відносять до культивованої *Malus pumila* L. (syn. *Malus domestica* Borkh.) [7, 8]. У сучасних сортах є домішок генів *M. floribunda* Siebold ex Van Houtte, *M. ×robusta* (Carrière) Rehder, *M. ×prunifolia* (Willd.) Borkh. та інших видів яблуні, але такі сорти не варто виокремлювати в інші таксони. Декоративні сорти яблуні, бросквини, жимолості та інших плодів культур розміщують у розділі декоративних культур.

Японська айва. Зареєстровані сорти належать до кількох видів і гібридних груп роду *Chaenomeles*, які варто розглядати разом як Японська айва, або Хеномел [8].

Підщепи груші. Підщепи зерняткових культур варто виокремити з відповідних культур і розмістити після зерняткових культур. Підщепи груші недоцільно розміщувати як серед сортів груші (*Pyrus communis*), оскільки вони належать до *Cydonia oblonga* – 'IC 2-10', 'IC 4-6' [2, с. 323], так і між сортами айви – 'Eline' [2, с. 324], тим більше, що є окрема група для підщеп, куди внесено 'BA 29' [2, с. 339]. У разі реєстрування підщеп груші, що належатимуть до інших таксонів, вони теж будуть розміщені у відповідній групі – Підщепи груші.

Підщепи яблуні. Всі підщепи яблуні так само мають бути в групі Підщепи яблуні, а не розподілені між підщепами – ‘М. 9’, ‘ММ. 106’ [2, с. 339] та сортами яблуні – ‘54-118’, ‘Д 471’, ‘Д 1071’ [2, с. 320].

Яблунеайва. Зареєстровано один сорт – *Cydolus rudenkoana* Mezhenkyj ‘УУПРОЗ-6’, як гібрид айви з яблунею [6, 7]. Його не можна віднести до Підщеп груші або Підщеп яблуні, оскільки його зареєстровано як універсальну підщепу зерняткових культур. Тому ‘УУПРОЗ-6’ може бути виокремлений в окрему групу, наприклад, Підщепа зерняткових культур.

Абрикоса. Варто застосовувати назву культури у відповідній формі жіночого роду – Абрикоса [9]. Дрібнопліді форми *Prunus armeniaca*, які використовують насамперед як насінневу підщепу, називають жерделями.

Алича. Алича є найпоширенішою насінневою підщепою «сливової» групи. Сортів *Prunus cerasifera* в сучасному ДР немає, тому варто вилучити цю назву з реєстру, щоб уникати плутанини між дрібноплодою підщепною аличею і великоплідими плодовими сортами гібридного походження [7].

Бросквина (Персик). У переважній більшості слов’янських мов, включно з українською, *Prunus persica* називають саме бросквиною та її дериватами [9]. Поширену назву персик варто наводити як синонім, щоб не заплутувати виробників.

Великопліда алича. Сучасний сортимент не містить сортів власне аличі, тому нову культуру варто називати Великоплодою, або Гібридною, аличею, тому що вона походить від схрещування аличі з китайською сливою (= *Prunus cerasifera* × *salicina*) із залученням інших видів сливи [6, 7, 9]. Такі сорти міжвидового походження відносять до нотовиду *Prunus rossica* G.V.Eremin. У Російській Федерації їх називають сливою руською (правильніше російською), тоді як в більшості іноземних країн з теплішим кліматом такі гібридогенні сорти не виокремлюють від японської (китайської) сливи.

Вишні-дюки, або Дюки. У 2014 р. встановлено окрему групу Вишнево-черешневий гібрид [2], згідно з походженням від схрещування *Prunus avium* × *cerasus*, до якої першим занесено сорт ‘Афродіта’. Такі гібриди відомі як Дюки, або Вишні-дюки. Переважна більшість зареєстрованих раніше сортів вишні за походженням є дюками, тому їх варто перенести в нову групу або об’єднати разом [7, 9].

Вишня. У районованому сортименті дюки поступово витіснили сорти вишні, але в ДР вони розміщені під назвою Вишня. Варто

перенести сорти вишне-черешневих гібридів до нової групи або об’єднати разом у групі Вишня і Дюки, оскільки однозначно відмежувати дюки від вишні й черешні буває складно через їхню фенотипову мінливість, що коливається від морфологічних ознак вишні до ознак черешні [7, 9].

Нектарина. У країнах-виробниках бросквини частка голоплодих сортів постійно зростає. У ДР їх виділено як окрему культуру з 2001 р., хоч донині ‘Нектарин Київський’, який було зареєстровано ще в 1980-х рр., позначено як персик. Варто вживати назву культури в жіночому роді як Нектарина, що властиво національній системі назв плодів рослин [6, 7, 9].

Слива. Види сливи, що здавна вирощують в Україні, мають однослівні назви – терен, тернослива, алича, слива. Їх добре знають і легко розрізняють за фенотипом. Тому однослівна назва культури Слива однозначно вказує на гексаплоїдну *Prunus domestica* і не потребує додаткових визначень. Сорти диплоїдної Китайської (японської) сливи (*P. salicina*), що мають важливе економічне значення в інших країнах світу, в Україні не реєстрували [9].

Підщепи кісточкових культур «сливової» групи. В Україні зареєстровано насінневу підщепу бросквини *Prunus kansuensis* × *davidiana* ‘Підщепний 1’ та клонові підщепи сливи [(*P. americana* × *simonii*) × (*P. cerasifera* × *salicina*)] ‘Весеннее Пламя’ та мигдалю й бросквини *P. persicoides* ‘GF 677’. Відомі також підщепи, що походять від схрещувань *P. armeniaca* × *pumila*, *P. armeniaca* × *cerasifera*, *P. cerasifera* × *pumila*, *P. cerasifera* × *munsoniana*, *P. cerasifera* × *persica*, *P. cerasifera* × *tomentosa*, *P. cerasifera* × (*P. pumila* × *salicina*), *P. incana* × *tomentosa* тощо, яких немає у ДР. За потреби, варто розглядати їх разом, як Підщепи кісточкових культур «сливової» групи [7].

Підщепи кісточкових культур «вишневої» групи. В Україні зареєстровано клонові підщепи *Prunus fruticosa* × *serrulata* ‘ВСЛ 2’, *P. cerasus* × *fruticosa* ‘Студеніківська’, *P. canescens* × *cerasus* ‘Gi. 5’ і ‘Gi. 6’. У ДР їх поділено по різних групах: ‘ВСЛ 2’ виділено окремо [2, с. 338], ‘Студеніківська’ потрапила до вишні [2, с. 326], а ‘Gi. 5’ і ‘Gi. 6’ – до черешні [2, с. 328]. У світовому садівництві набувають поширення клонові підщепи, що походять від схрещувань *P. avium* × *canescens*, *P. avium* × *mahaleb*, *P. avium* × *pseudocerasus*, *P. cerasus* × *maackii*, *P. maackii* × (*P. cerasus* × *fruticosa*), *P. pseudocerasus* × (*P. canescens* × *incisa*) тощо. Варто розглядати їх разом, як Підщепи кісточкових культур «вишневої» групи [7].

Дерен. За наявності питомої української назви дерен немає потреби замінювати її тюркською назвою *кизил* [6, 7].

Зизифа. Українська назва рослини збігається з її грецькою назвою «зизифа, зизифон», яку використано в латинізованій науковій назві роду *Ziziphus*. Набула поширення транскрибована з латиниці назва «зизифус», яку правильніше відтворювати без латинської флексії як «зизиф». Традиційно слова, що позначають плодови культури, належать до жіночого роду, тому відповіднішою назвою культури є «зизифа», що дає змогу розрізнити назву культури й родову назву [6, 7]. Росіяни ознайомилися з новою плодовою культурою в Узбекистані, запозичивши для її позначення місцеву назву *унабі*. В Україні культура зизифи розвинулася завдяки сортам, завезеним безпосередньо з Китаю, без узбецького посередництва, тому немає підстав прикладати до цієї культури саме узбецьку назву тільки тому, що її вжито в російській літературі.

Калина. Усі зареєстровані в Україні сорти відносять до *Viburnum opulus* L. Хоч в Україні трапляються й інші види калини, а у світі є плодови сорти, що належать до інших видів, самодостатньою назвою культури є просто Калина [6, 7].

Маслина. У світі нараховують близько 40 видів маслини, але в Україні інтродуковано тільки *Olea europaea* L., тому назвою культури може бути однослівна назва Маслина [6, 7].

Агрбус. Сорти європейського *Ribes uvacrispa* L. є нестійкими до американської борошнистої роси, через що вони занепали після контактування з інтродукованим з Північної Америки збудником цієї хвороби. Культуру агрбусу вдалося врятувати завдяки гібридизації зі стійкими американськими видами *R. hirtellum*, *R. divaricatum*, *R. niveum*, *R. inerme*, *R. cynosbati* тощо [10].

Азиміна. З 9 відомих видів роду *Asimina* L. в Україні культивують азиміну трилопатеу (*A. triloba* (L.) Dunal) [7, 11].

Актинідія. До цієї групи належать види секції *Leiocarpae* Dunn роду *Actinidia* Lindl.: актинідія гостра (*A. arguta* (Siebold & Zucc.) Planch. ex Miq.), актинідія полігамна (*A. polygama* (Siebold & Zucc.) Maxim) та актинідія коломікта (*A. kolomikta* (Maxim. & Rupr.) Maxim.). *A. purpurea* Rehder є синонімом *A. arguta*, тому всі сорти, які зареєстровано в Україні, належать до актинідії гострої, за винятком актинідії полігамної 'Помаранчева' [6, 7, 11]. Немає жодних підстав і потреби розподіляти їх по різних групах [2, с. 332, с. 338].

Гранатник. Культивують тільки *Punica granatum* L., тому назвою культури може бути назва роду [7, 11].

Жимолость. Сорти їстівної жимолості відносять до поліморфної жимолості блакитної (*Lonicera caerulea* L.), які раніше поділяли на декілька самостійних видів [7, 11]. Декоративні сорти з неїстівними плодами відносять до інших видів, тому плодovu жимолость можна називати просто Жимолостью або Їстівною, чи Блакитною жимолостью.

Ківі. До секції *Stellatae* Y.L.Li роду *Actinidia* Lindl. належить *A. chinensis* Planch., відома в культурі як ківі. Свого часу було виділено як окремий вид *A. deliciosa* (A.Chev.) C.F.Liang & A.R.Ferguson, яка, на відміну від *A. chinensis* з гладенькими плодами, має плоди з жорсткоопушеною шкірочкою. Нині цей комплекс споріднених таксонів знову вважають одним видом – актинідією китайською, який поділяють на різновидності – щетиняста (var. *setosa* H.L.Li) з диплоїдним набором хромосом; китайська (var. *chinensis*), що має 2x і 4x; ніжна (var. *deliciosa* (A.Chev.) A.Chev.) з 6x набором хромосом [7].

Лимон. *Citrus ×limon* (L.) Burm.f. має однослівну назву лимон, яка є найкращою для культури [7].

Лимонник. В Україні інтродуковано тільки один вид роду *Schisandra* Michx. з 25 відомих науці, але малозимостійких і таких, що не культивуються в Україні, видів. Тому родова назва, як назва культури, безпомилково означає саме лимонник китайський [7, 11].

Лохина. Для роду *Vaccinium* L. найоптимальнішою українською назвою є лохина [7, 11, 12]. Її ж можна вживати для позначення культури сортів, що походять від американських видів із секції *Cyanococcus*, тому що українські аборигенні види (*V. uliginosum* L. – лохина багнова (драговинна), або просто лохина із секції *Vaccinium* та *V. myrtillosum* L. – лохина миртова, або чорниця із секції *Cyanococcus*) в Україні не культивують. У ДР [2, с. 339] наведено сорти *V. corymbosum* L. як такі, що належать до різних культур – Чорниця і Лохина високоросла. Назва чорниця немає жодного стосунку до американських сортів, а епітет «високоросла» є не найкращим, адже, по-перше, якщо прив'язуватися до видової назви, то це буде лохина щиткова. По-друге, більшість сортів *V. corymbosum* hort. є складними міжвидовими гібридами. По-третє, серед цих гібридів є не тільки високорослі сорти, а й середньо- та низькорослі, тим більше, що високорослу лохину ще поділяють на дві групи – північну й південну високорослу, що належать до різних таксонів.

Якщо вважати за доцільне показати відмінність інтродукованих сортів від місцевої лохини, то культуру можна назвати Американською, чи Великоплодою лохиною.

Малина. Культура має традиційно однослівну назву цього виду підроду *Idaeobatus* (Foscke) Foscke роду *Rubus* L. – Малина.

Обліпіха. Національну ботанічну номенклатуру варто будувати, надаючи родам рослин національні назви. Такою назвою для аборигенного виду *Hippophae rhamnoides* L. є щець жостіроподібний. Вживання запозиченої родової назви «обліпіха» за наявності питомої української назви «щець» є невмотивованим росіянізмом. Видовий епітет «*rhamnoides*» потрібно перекладати як «жостіроподібний», а не «крушиноподібний», оскільки *Rhamnus* – це жостір, а не крушина (*Frangula*). Натомість назва «обліпіха» як назва плодової культури є рівноправною складовою української садівничої термінології. Культура цієї рослини поширилася з Росії під російською назвою рослини, яка вдало підкреслює морфологічні особливості плодоносних гілок, що рясно вкриті плодами [7, 11].

Ожина. У походженні сортів ожини брали участь види підродів *Rubus* (секції *Caesii*, *Rubus*, *Alleghenienses*, *Arguti*, *Flagellares*, *Canadenses*, *Cuneifolii*, *Setosii*, *Verotriviales*, *Ursini*) та *Idaeobatus* [7, 11]. Посилання на секції *Moriferi* & *Ursini* [2] із застарілих класифікацій цього складного для систематиків роду не додають ясності. Першими в 1938 р. було районовано ожиномалиновий гібрид ‘Техас’ та двовидовий гібрид ‘Изобильная’. Сорти, що занесено до ДР у 2010–2015 рр., мають у родоводі по декілька видів з різних секцій.

Порічки. Сортові порічки походять від порічок червоних (*Ribes rubrum* L., syn. *R. vulgare* Lam., *R. sylvestre* (Lam.) Mert. & W.D.J.Koch), порічок скельних (*R. petraeum* Wulfen) і порічок колосистих (*R. spicatum* E. Robson, syn. *R. rubrum* sensu Jancz. & auct. recent nonnull., non L.) [10]. Під назвою *R. rubrum* ботаніки мали на увазі різні види, що спричинило тривалу плутанину. Саме цей вид першим було введено в культуру, від нього походить значна кількість сортів; багато сучасних сортів мають міжвидове походження. У виробництві сорти зазвичай поділяють на червоні, білі та рожеві порічки за забарвленням плодів, причому сорти з червоними плодами за походженням є переважно міжвидовими гібридами, а більшість сортів білих і рожевих порічок походить зазвичай від порічок червоних, хоч у різних видах трапляються альбіносні форми.

Смоківниця. З численного на види роду *Ficus* L. в Україні заради плодів найчастіше культивують *Ficus carica* L., відомий як Смоківниця, Винна ягода, Інжирове чи Фігове дерево тощо. Його плоди називають смоквами, інжиром, фіґами. Смоківниця й смоква є праслов'янськими назвами готського походження; інжир – запозичення з тюркських мов, фіґа – через посередництво французької [7, 11].

Смородина. Порічки чорні (*Ribes nigrum* L.) мають синонімічну однослівну назву смородина, яка є назвою культури. Додавання до неї прийменника чорна є зайвим. У походженні ряду сортів брали участь інші види порічок секції *Botrycarpum* A.Rich.: *R. dikuschia* Fisch. ex Turcz., *R. pauciflorum* Turcz. ex Rojark., *R. ussuriense* Jancz., але такі гібриди виробничники не виділяють з-поміж Смородини [10].

Суниця. Культурний вид суниці ананасової (*Fragaria ×ananassa* (Weston) Duchesne ex Rozier) витіснив з культури суниці мускусні (*F. moschata* Weston), які вирощували до них під назвою (садові) полуниці. Тому суниці ананасові, які культивують як Садові суниці, іноді називають полуницями, що додає плутанини, адже полуниці є синонімічною назвою дикорослих суниць зелених (*F. viridis* Weston) [13]. В аматорській культурі вирощують дрібноплоді лісові суниці *F. vesca* var. *alpina* (Weston) Pers.

Фейхоа. Давню видову назву *Feijoa sellowiana* O.Berg переведено у синоніми *Acca sellowiana* (O.Berg) Burret. Ці таксономічні зміни не зачіпають назви культури, якою залишається Фейхоа [7, 11].

Хурма. Зареєстровані сорти належать до хурми какі, або східної чи японської (*Diospyros kaki* Thunb. non L.f.) та її гібридів різних поколінь з хурмою вірджинською (*D. virginiana* L.). Найдоцільніше поєднати їх під родовою назвою Хурма [7, 11].

Шипшина. В Україні зареєстровано сорти вітамінної шипшини травневої (*Rosa majalis* Herrm., syn. *R. cinnamomea* L.) та її міжвидових гібридів. Заради плодів вирощують також інші види шипшини, зокрема *R. villosa* L., *R. rugosa* Thunb. тощо. У культурі їх варто називати родовою назвою [7, 11].

Шовковиця. Зареєстровані сорти кормової й плодової шовковиці належать до шовковиці білої (*Morus alba* L.) та її гібридів з шовковицею південною (*M. australis* Poir., syn. *M. bombycis* Koidz.). Культивують також гібриди *M. alba* × *rubra* та *M. nigra*. Загальною назвою для сортів різного походження є родова назва [7, 11].

Волоський горіх. В українській мові для позначення виду – горіха царського (*Juglans*

regia L.), самої рослини (дерева), його плода та культури в цілому вживають тривіальні назви *волоський горіх* та *грецький горіх*, з яких перевагу варто надати першій.

Мигдаль. Зміна видової назви рослини на Слива солодка (*Prunus dulcis* (Mill.) D.A. Webb, syn. *Amygdalus communis* L.) не змінює традиційної назви культури – Мигдаль [9].

Фундук. Дикорослу ліщину авелланську, або звичайну (*Corylus avellana* (L.) H.Karst.) зазвичай називають *горішником*, або *лісовим горіхом*, протиставляючи культурному фундуку, який відносили до ліщини найбільшої (*C. maxima* Mill.). За сучасними даними, європейські сорти мають у родоводі поліморфну *C. avellana* малоазійського та середземноморського походження. За ними зберігається назва Фундук [7].

Виноград. Сорти традиційного сортименту належать до винограду виноносного (*Vitis vinifera* L.). Для підвищення стійкості до несприятливих чинників довкілля застосовують міжвидову гібридизацію, залучаючи до схрещувань виноград амурський (*V. amurensis* Rupr.), виноград наскельний (*V. rupestris* Scheele), виноград лябруска (*V. labrusca* L.) тощо, частка генів яких у геномі деяких сортів може досягати 50%, але міжвидові гібриди столового та винного винограду за участю винограду виноносного зазвичай не виокремлюють від останнього [11].

Підщепи винограду. Підщепи винограду, як правило, є міжвидовими гібридами. Так, в Україні зареєстровано сорти *Vitis ×instabilis* Ardenghi, Galasso, Banfi & Lastrucci (= *V. riparia* × *rupestris*), *V. ×koberi* Ardenghi, Galasso, Banfi & Lastrucci (= *V. berlandieri* × *riparia*), *V. vinifera* × *rupestris*, (*V. berlandieri* × *riparia*) × [(*V. vinifera* × *riparia*) + (*V. berlandieri* × *rupestris*) + *V. riparia*] [7, 11]. Усіх їх об'єднують в одну групу Підщепи винограду.

Назви плодівих культур, що збігаються з тривіальними назвами видів плодівих рослин, мають давню історію, пов'язану з початком садівництва. Це, як правило, однослівні назви – яблуна, груша, вишня, слива, калина, малина, ожина, шипшина тощо. Багато з них належать до найдавнішого пласту лексики – індоєвропейської та праслов'янської. Натомість біномінальна система назв рослин, впроваджена Карлом Ліннеєм, склалася у другій половині XVIII – на початку XIX ст. Номенклатурні кодекси регламентують шляхи забезпечення таксонів найкращою назвою на основі її оприлюднення, позначення номенклатурного типу та принципу пріоритету. Це потребує приведення у відповідність раніше наданих назв, що призводить до неста-

більності ботанічної номенклатури і викликає нерозуміння з боку садівників. Більшість змін з номенклатурних причин вже здійснено, але тепер турбують зміни таксономічного характеру, оскільки в міру накопичення наших знань змінюються самі системи класифікації. Молекулярні методи досліджень у деяких випадках привели до корінного перегляду таксономічного стану та/або рангу таксону.

Прикладами істотних змін у ботаніці, що стосуються плодівництва, є надання переваги пріоритетній назві *Malus pumila* з переведенням у синоніми *Malus domestica*; включення *Feijoa sellowiana* до роду *Acca*; включення *Corylus maxima* до виду *Corylus avellana*; об'єднання родів *Grossularia* і *Ribes*; підтвердження доцільності роду *Prunus* s.l. із включенням до нього родів *Armeniaca*, *Amygdalus*, *Persica*, *Cerasus* тощо. Уточнено цитування авторів таксонів, наприклад, *Fragaria ×ananassa* (Weston) Duchesne ex Rozier замість *F. ananassa* Duch. Вирішуються питання впорядкування національної ботанічної номенклатури [6–13].

Оформлення заявки на сорт потребує наведення ботанічної назви таксону видового або родового рівня. Це ускладнює процедуру для заявників, тому що найчастіше вони користуються застарілою довідковою літературою і через нестабільність номенклатури не завжди можуть вказати правильну назву. До ще більших ускладнень призводять випадки полігібридного походження сортів за участю двох або кількох видів. У цих випадках перевагу віддають тому таксону, ознаки якого найбільшою мірою властиві новому сорту, або вказують нототаксон чи наводять гібридну формулу.

Немає потреби в пристосовуванні назв плодівих культур під правильні сучасні назви таксонів, оскільки це дві різні номенклатурні системи. Іноді назва культури є далекою від наукової видової назви (фундук, щець, смоківниця). Культура, тобто група культурних рослин, охоплює таксони різного рангу, наприклад, рід або ноторід (глід = *Crataegus*, японська айва = *Chaenomeles*, яблунеайва = *×Cydonia*), підрід або секцію (підщепи «вишневої» групи = *Prunus* subg. *Cerasus*, агрус = *Ribes* subg. *Grossularia*, лохина = *Vaccinium* subg. *Vaccinium* sect. *Cyanococcus*), вид або нотовид (груша = *Pyrus communis*, великопліда алича = *Prunus ×rossica*, вишні-дюки = *Prunus ×gondouinii*), іноді таксон рангом нижче за видовий (нектарина = *Prunus persica* var. *nucipersica*).

Приналежність сорту найчастіше визначається таксоном видового рівня, навіть за умови міжвидового походження. Залежно від поширення й важливості рослин і за наяв-

ності виразних відмінностей види одного роду вважають окремими культурами (*Prunus* = слива, вишня, черешня; *Ribes* = агрус, порічки, смородина; *Rubus* = ожина, малина, *Actinidia* = актинідія, ківі). Іноді відбувається подальше подрібнення з виокремленням нових культур, наприклад, великоплодої аличі, вишень-дюків, нектарини. Збірні культури (підщепи «сливової» й «вишневої» груп, підщепи винограду) та культури другого значення (глід, хеномел, шипшина) складаються з кількох видів і нотовидів.

Плодові культури мають назви, які збігаються з однослівними назвами видів (айва, абрикоса, черешня). Двослівні назви культур бувають як виняток (японська айва, великоплода алича, волоський горіх), коли прикметник додано для підкреслення певних особливостей рослини (походження або якості плодів) і розрізнення від айви, аличі, горіха (лісового горіха, горішника, ліщини). Варто зазначити, що у двослівних назвах культур прикметник передує іменнику, інакше назва культури буде виглядати як біномінальна видова назва. Оскільки культурою може бути сукупність кількох таксонів, вживання саме такої послідовної комбінації слів (прикметник+іменник) дає можливість відрізнити її від виду, який позначено комбінацією іменник+прикметник (або іменник). Наприклад, «червоні порічки» – це культура, сорти якої можуть походити від кількох різних видів, тоді як «порічки червоні» – це *Rubus rubra*.

З уведенням у культуру плодової рослини назву нової культури утворюють, запозичивши її з мови тієї країни, де культура виникла й звідки поширилася, наприклад, лимонник, обліпіха (з Росії), дюк, нектарина (з Англії), ківі (з Нової Зеландії), фундук (з Туреччини), або на основі латинської назви, наприклад, актинідія (*Actinidia*), зизифа (*Ziziphus*), азіміна (*Asimina*), фейхоа (*Feijoa*).

У ДР сорти плодових культур для зручності варто розміщувати за усталеною схемою: зерняткові, кісточкові, ягідні, горіхові, виноград; підщепи наводять наприкінці підгрупи. У кожній підгрупі культури розміщують за українською абеткою; у підгрупі кісточкових спочатку вносять представників роду *Prunus*, потім інші кісточкові культури. Іншим способом є розміщення всіх плодових культур разом згідно з українськими назвами за абеткою [1].

Висновки

Зареєстровані в Україні сорти плодових рослин належать до 48 культур. Формування назв плодових культур, що почалося задовго до за-

провадження біномінальної номенклатури, сягає прадавніх часів і триває донині. Назви плодових культур і назви ботанічних таксонів належать до різних термінологічних систем і виконують різні функції, тому важливо, щоб вони не призводили до непорозумінь. Назви культур є переважно однослівними; двослівні бувають як виняток, у них прикметник передує іменнику. Двокомпонентні утворення для позначення назв культур за моделлю «прикметник+іменник» дають змогу уникнути плутанини; їх легко відрізнити від біномінальних наукових назв видів, у яких на першому місці вжито іменник. Варто виправити помилки й недоречності в офіційних документах, що стосуються охорони прав на сорти рослин.

Використана література

1. Правила складання та подання заявки на сорт рослин // Наказ Мін-ва аграр. політики України. – № 287. – 26 квіт. 2007 р.
2. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2016 р. (реєстр є чинним станом на 22.02.2016) / Держ. ветерин. та фітосаніт. служба України. – К., 2016. – URL : <http://vet.gov.ua/sites/default/files/Reestr%2022.02.16.pdf>.
3. Лещук Н. В. Наукове обґрунтування гармонізації назв ботанічних таксонів відповідно до міжнародних вимог UPOV / Н. В. Лещук, Н. В. Павлюк, М. А. Бронюцька // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. – 2012. – № 3. – С. 65–73. doi: 10.21498/2518-1017.3(17).2012.58840
4. Ассортименти плодових і ягідних культур УРСР / Б. Й. Шабловський, Є. Ф. Дем'янець, М. М. Ардатов [та ін.] ; УкрНДІ плодово-ягідного господарства. – К. ; Х. : Держсільгоспвидав УРСР, 1938. – Вип. 27. – 335 с.
5. Симиренко В. Л. Часткове сортознавство плодових рослин : У 2-х т. Т. 1 : Яблуня / В. Л. Симиренко. – К. : Аграрна наука, 1995. – 455 с.
6. Нетрадиційні плодові культури (рекомендації з селекції та вирощування садивного матеріалу / В. М. Меженський, Л. О. Меженська, М. Д. Мельничук, Б. Є. Якубенко. – К. : Фітосоціоцентр, 2012. – 80 с.
7. Меженський В. М. Малопоширені плодові культури : навч. посібник / В. М. Меженський, Л. О. Меженська. – К. : Компрінт, 2016. – 544 с.
8. Меженський В. М. До питання впорядкування українських назв рослин. Повідомлення 5. Назви зерняткових культур / В. М. Меженський // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. – 2015. – № 3–4. – С. 4–11. doi: 10.21498/2518-1017.3-4(28-29).2015.58405
9. Меженський В. М. До питання впорядкування українських назв рослин. Повідомлення 2. Назви видів роду *Prunus* L. / В. М. Меженський // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. – 2014. – № 3. – С. 15–24. doi: 10.21498/2518-1017.3(24).2014.56001
10. Меженський В. М. До питання впорядкування українських назв рослин. Повідомлення 3. Назви видів роду *Ribes* L. // В. М. Меженський / Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. – 2014. – № 4. – С. 9–15. doi: 10.21498/2518-1017.4(25).2014.55461
11. Меженський В. М. Нетрадиційні ягідні культури: рекомендації з селекції та розмноження / В. М. Меженський, Л. О. Меженська, Б. Є. Якубенко. – К. : Компрінт, 2014. – 119 с.
12. Меженський В. М. До питання упорядкування українських назв рослин. Повідомлення 1. Назви видів роду *Vaccinium* L. / В. М. Меженський // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. – 2014. – № 2. – С. 56–63. doi: 10.21498/2518-1017.2(23).2014.56160

13. Меженський В. М. До питання впорядкування українських назв рослин. Повідомлення 4. Таксономічне різноманіття та назви видів роду *Fragaria* L. / В. М. Меженський // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. – 2015. – № 1–2. – С. 15–21. doi: 10.21498/2518-1017.1-2(26-27).2015.55859

References

1. *Pravyla skladannia ta podannia zaiavky na sort roslyn* [Rules of drawing up and filing an application for a plant variety registration]. (2007). The order of the Ministry of Agrarian Policy of Ukraine. No 287. April 26, 2007. [in Ukrainian]
2. *Derzhavnyi reestr sortiv roslyn, prydatnykh dlia poshyrennia v Ukraini u 2016 rotsi* [State Register of plant varieties suitable for dissemination in Ukraine in 2016]. (2016). URL: <http://vet.gov.ua/sites/default/files/Reestr%2022.02.16.pdf> [in Ukrainian]
3. Leshchuk, N. V., Pavliuk, M. A., & Bronovytko, M. A. (2012). Scientific rationale for harmonizing names of botanic taxa in line with international UPOV requirements. *Plant Varieties Studying and Protection*, 3, 65–73. doi: 10.21498/2518-1017.3(17).2012.58840 [in Ukrainian]
4. Shablovskiy, B. Yo., Demianets, Ye. F., Ardatiev, M. M., Donchuk, I. N., Hushchyn, M. Yu., Tarasenko, M. P., & Petrenko, M. Ye. (1938). *Asortyment plodovykh i yahidnykh kultur URSR* [Assortments of fruit and small fruit crops of Ukraine]. Kyiv; Kharkiv: Derzhsilhospydav URSR. [in Ukrainian]
5. Symyrenko, V. L. (1995). *Chastkove sortoznavstvo plodovykh kultur. T. 1: Yablunia* [Particular variety investigation of fruit crops. Vol. 1. Apples]. Kyiv: Ahrarna Nauka. [in Ukrainian]
6. Mezhenkyj, V. M., Mezhenska, L. O., Melnychuk, M. D., & Yakubenko, B. Ye. (2012) *Netradytsiini plodovi kultury (rekomentatsii z seleksii ta vyroshchuvannia sadyvnoho materialu)* [Rare Fruit Crops: recommendations on breeding and propagation]. Kyiv: Phytosociocentr. [in Ukrainian]
7. Mezhenkyj, V. M., & Mezhenska, L. O. (2016). *Maloposhyrenni plodovi kultury* [Rare Fruit Crops]. Kyiv: Comprint. [in Ukrainian]
8. Mezhenkyj, V. M. (2015). On streamlining the Ukrainian names of plants. Information 5. Species names for pome fruit crops. *Plant Varieties Studying and Protection*, 3–4, 4–11. doi: 10.21498/2518-1017.3-4(28-29).2015.58405 [in Ukrainian]
9. Mezhenkyj, V. M. (2014). On streamlining the Ukrainian names of plants. Information 2. Species names of the genus *Prunus* L. *Plant Varieties Studying and Protection*, 3, 15–24. doi: 10.21498/2518-1017.3(24).2014.56001 [in Ukrainian]
10. Mezhenkyj, V. M. (2014). On streamlining the Ukrainian names of plants. Information 3. Names for *Ribes* L. species. *Plant Varieties Studying and Protection*, 4, 9–15. doi: 10.21498/2518-1017.4(25).2014.55461 [in Ukrainian]
11. Mezhenkyj, V. M., Mezhenska L. O., & Yakubenko, B. Ye. (2014). *Netradytsiini yahudni kultury: rekomendatsii z seleksii ta rozmnozhenia* [Rare Small Fruit Crops: recommendations on breeding and propagation]. Kyiv: Comprint. [in Ukrainian]
12. Mezhenkyj, V. M. (2014). On streamlining the Ukrainian names of plants. Information 1. Names for *Vaccinium* L. species. *Plant Varieties Studying and Protection*, 2, 56–63. doi: 10.21498/2518-1017.2(23).2014.56160 [in Ukrainian]
13. Mezhenkyj, V. M. (2015). On streamlining the Ukrainian names of plants. Information 4. Taxonomic diversity and species names for the genus *Fragaria* L. *Plant Varieties Studying and Protection*, 1–2, 15–21. doi: 10.21498/2518-1017.1-2(26-27).2015.55859 [in Ukrainian]

УДК 001.4 (477): 634.1/7

Меженський В. Н. К вопросу упорядочения украинских названий растений. Сообщение 8. Названия плодовых культур // Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин. – 2017. – Т. 13, № 1. – С. 75–84. <http://dx.doi.org/10.21498/2518-1017.13.1.2017.97324>

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, ул. Героев Оборони, 15, г. Киев, 03041, Украина, e-mail: mez1956@ukr.net

Цель. Проанализировать украинские названия плодовых культур, сорта которых проходят научно-техническую экспертизу. **Результаты.** Названия плодовых культур образуют отдельную терминологическую систему на основе однословных названий плодовых растений. Названия новых интродуцированных плодовых культур обычно заимствуют из языка той страны, где культура возникла и откуда она распространилась, или на основе латинского родового названия. **Выводы.** Зарегистрированные в Украине сорта плодовых растений можно распределить

между 48 культурами. Формирование названий плодовых культур началось с незапамятных времен и длится до сих пор. Названия культур, как правило, однословные; двухсловные бывают в порядке исключения, в них прилагательное предшествует существительному. Названия плодовых культур и названия ботанических таксонов являются специфическими, принадлежат к разным терминологическим системам и выполняют разные функции.

Ключевые слова: название, плодовая культура, таксон, номенклатура.

UDC 001.4 (477): 634.1/7

Mezhenskyj, V. M. (2017). On streamlining the Ukrainian names of plants. Information 8. Fruit crops names. *Plant Varieties Studying and Protection*, 13(1), 75–84. <http://dx.doi.org/10.21498/2518-1017.13.1.2017.97324>

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, 15 Heroiv Oborony Str., Kyiv, Ukraine, 03041, e-mail: mez1956@ukr.net

Purpose. To analyze the Ukrainian names of the fruit crops which varieties are undergoing scientific and technical examination. **Results.** Names of fruit crops form a separate terminological system based on one-word fruit plant names. Names of new introduced fruit crops usually are borrowed from the language of that country where the crop has extended and whence it has spread, or on the basis of a Latin generic name. **Conclusions.** The registered varieties of fruit

plants in Ukraine belong to 48 crops. Formation of names of fruit crops has begun in ancient times and is continuing until now. Crop names, as a rule, consist of one word; two-word names occur as an exception, if so, an adjective should be placed ahead of a noun. Names of fruit crops and the name of botanic taxa are specific, belong to different terminological systems and perform different functions.

Keywords: name, fruit crop, taxon, nomenclature.

Надійшла 2.02.2017
Погоджено до друку 3.03. 2017